

<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i08.069>

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK MAHORAT KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI PEDAGOGIK VOSITALARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Sobirova Muqaddasxon Rustamjon qizi

Farg'ona Davlat Universiteti Pedagogika nazariyasi.

Pedagogika ta'limotlar tarixi ixtisosligi I-bosqich tayanch doktoranti

E-mail: muqaddassobirova5@gmail.com

Tel: (+998)90) 409 55 85

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishda raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq qilinadi. Tadqiqot jarayonida o'qituvchilarning didaktik bilimlari, metodik ko'nikmalari va texnologik savodxonligini oshirishga qaratilgan eksperimental ishlar o'tkazildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv platformalar, elektron darsliklar va pedagogik ilovalar pedagogik mahoratni rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega bo'lib, o'qituvchilarning pedagogik refleksiya, innovatsion yondashuvlar va o'quv jarayonini diversifikatsiya qilish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqot shuningdek, raqamli pedagogik vositalardan foydalanish orqali o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirilgan, interaktiv va sifatli qilish imkoniyatlarini ochib beradi. Ushbu ish natijalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda innovatsion pedagogik yondashuvlarni amaliyotga joriy etish va ularning professional kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf o'qituvchilari, Pedagogik mahorat kompetensiyasi, Raqamli pedagogik vositalar, Interaktiv ta'lim, Innovatsion pedagogik yondashuvlar, Pedagogik refleksiya

KIRISH. Zamonaviy ta'lim jarayoni global raqamli transformatsiya sharoitida tubdan o'zgarib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi va pedagogik sohada raqamli vositalardan foydalanishning ortishi, o'qituvchi faoliyatining sifat va samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun pedagogik mahorat kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish jarayonida raqamli pedagogik vositalarning roli tobora ahamiyat kasb etmoqda. Bu vositalar nafaqat o'quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va samarali qilishga imkon beradi, balki o'qituvchilarning innovatsion yondashuvlar, zamonaviy metodik strategiyalar va

axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirish jarayoni bir tomondan nazariy bilimlar, ikkinchi tomondan esa amaliy ko‘nikmalarni o‘z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, raqamli pedagogik vositalar o‘qituvchining didaktik, metodik va texnologik kompetensiyalarini integratsiyalashgan tarzda rivojlantirish imkonini beradi. Hozirgi kunda, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash tizimida raqamli vositalardan foydalanish o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta‘lim jarayonini moslashtirish, interaktiv metodlarni qo‘llash va o‘quv natijalarini samarali baholash imkonini beradi.

Shu bilan birga, pedagogik amaliyotda raqamli vositalardan samarali foydalanish bo‘yicha yetarli metodik ta‘lim resurslari, o‘qituvchilarni malakasini oshirish dasturlari va innovatsion pedagogik yondashuvlar tizimli ravishda ishlab chiqilishi lozim. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishda raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qilish, ularning pedagogik salohiyatini oshirishdagi ahamiyatini aniqlash va ilg‘or tajribalarni tizimli tarzda o‘rganishga bag‘ishlangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Zamonaviy ta‘lim tizimi raqamli transformatsiya jarayonida tubdan o‘zgarib, pedagogik faoliyatning sifat va samaradorligini oshirishda yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Xususan, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini shakllantirish masalasi dolzarb pedagogik tadqiqotlar markazida turibdi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli pedagogik vositalar o‘qituvchining nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari va didaktik kompetensiyalarini integratsiyalashgan tarzda rivojlantirish imkonini beruvchi muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda (Zubizarreta, 2017; Voogt & Knezek, 2018). Shu nuqtai nazardan, pedagogik mahoratni shakllantirishda raqamli vositalardan samarali foydalanish nafaqat o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish, balki o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta‘lim jarayonini moslashtirishga xizmat qiladi (Ertmer, 2005; Mishra & Koehler, 2006).

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining raqamli pedagogik kompetensiyasi bir necha tarkibiy qismlardan iborat: metodik va didaktik bilimlar, texnologik savodxonlik, innovatsion yondashuvlarni qo‘llash qobiliyati hamda pedagogik amaliyotda interaktiv vositalardan samarali foydalanish ko‘nikmalari (Tondeur et al., 2017). Shuningdek, tadqiqotlar raqamli vositalar bilan ishlash nafaqat o‘qituvchining kasbiy malakasini oshirish, balki o‘quv jarayonida ijodkorlik va pedagogik innovatsiyalarni joriy etish imkonini berishini ko‘rsatadi (Harris et al., 2016).

Metodologik nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishda raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot quyidagi asosiy metodlardan foydalanadi: **analitik metod** (nazariy adabiyotlarni tahlil qilish va integratsiyalash), **so‘rovnoma va test metodlari** (bo‘lajak o‘qituvchilarning raqamli pedagogik kompetensiyasini baholash), **eksperimental metod** (interaktiv darslar va

raqamli vositalarni qo‘llash natijalarini kuzatish) hamda **taqqoslash va statistik tahlil metodlari** (eksperiment va nazariy asosiy ko‘rsatkichlarni solishtirish). Ushbu yondashuv tadqiqotning ilmiy ob‘ektivligi va natijalarning ishonchliligini ta‘minlaydi, shuningdek, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida raqamli pedagogik vositalardan tizimli va samarali foydalanishning muhimligini, o‘quv jarayonida pedagogik mahorat kompetentligini oshirishga xizmat qilishini, shuningdek, innovatsion ta‘lim texnologiyalari yordamida o‘qituvchining professional rivojlanishini ta‘minlashni ko‘rsatadi. Ushbu yondashuv pedagogik nazariya va amaliyotni uyg‘unlashtirish, zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida pedagogik salohiyatni oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishga zamin yaratadi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishda raqamli pedagogik vositalardan foydalanish samaradorligi tizimli tarzda o‘rganildi. Eksperimental ish natijalari shuni ko‘rsatdiki, interaktiv darslar va raqamli vositalar (masalan, elektron ta‘lim platformalari, interaktiv taxtalar, pedagogik ilovalar va vizual simulyatsiyalar) bo‘lajak o‘qituvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko‘nikmalarga aylantirish jarayonini sezilarli darajada kuchaytiradi.

Eksperiment guruhida o‘qituvchilarning pedagogik kompetensiyasi bo‘yicha kuzatilgan o‘zgarishlar quyidagicha tavsiflanadi: **didaktik bilimlar 28% ga, metodik ko‘nikmalar 34% ga, texnologik savodxonlik 42% ga oshdi**. Ushbu ko‘rsatkichlar nazorat guruhi bilan solishtirganda (u yerda o‘sish 5–12% atrofida bo‘lgan), raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanish o‘quv jarayonining sifatini sezilarli darajada oshirganini ko‘rsatadi.

Shuningdek, tadqiqot interaktiv vositalarning o‘qituvchining innovatsion yondashuvlarni qo‘llash qobiliyatini ham rivojlantirishini tasdiqladi. Eksperimental guruh ishtirokchilari o‘quv mashg‘ulotlarida pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, individual va guruh faoliyatini boshqarish, o‘quvchilarning qiziqish va motivatsiyasini oshirish bo‘yicha sezilarli yaxshilanishlar qayd etildi. Masalan, guruhdagi o‘qituvchilar 80% holatda interaktiv metodlardan foydalangan holda o‘quv jarayonini diversifikatsiya qila olishgan, bu nazorat guruhida faqat 35% ni tashkil etgan.

Bundan tashqari, tadqiqot natijalari raqamli pedagogik vositalarning o‘quvchilar bilan samarali muloqot, individual o‘quv yo‘nalishlarini belgilash va baholash tizimini optimallashtirishga imkon berishini ko‘rsatdi. Bu o‘z navbatida, bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik refleksiya va professional o‘sish jarayonini mustahkamlashga xizmat qiladi. O‘qituvchilarning o‘zini-o‘zi baholash natijalari, interaktiv metodlarni qo‘llash orqali o‘z pedagogik mahoratini yanada rivojlantirishga bo‘lgan qiziqish va motivatsiyaning oshganini ko‘rsatdi: eksperimental guruhda 92% ishtirokchilar bu jarayonni samarali deb baholagan.

Umuman olganda, tadqiqot shuni tasdiqladiki, raqamli pedagogik vositalardan sistematik va metodik tarzda foydalanish bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishning samarali mexanizmi hisoblanadi. Natijalar pedagogik yondashuvlarning innovatsion asoslarini shakllantirish, o‘qituvchining

professional kompetensiyalarini oshirish va ta'lim jarayonining interaktiv, shaxsga yo'naltirilgan xarakterini mustahkamlashga imkon beradi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'lib, boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida raqamli vositalardan foydalanishning strukturalangan metodik tizimini yaratish lozimligini ko'rsatadi. Bu tizim o'qituvchining pedagogik salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga, ta'lim jarayonida ijodiy va innovatsion yondashuvlarni keng joriy etishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishda raqamli pedagogik vositalardan tizimli va metodik tarzda foydalanish samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Eksperimental guruh bilan nazorat guruhi natijalarini solishtirish shuni aniq ko'rsatdiki, interaktiv ta'lim platformalari, elektron darsliklar, vizual simulyatsiyalar va pedagogik ilovalar o'qituvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalarga aylantirish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va individual yondashuvlarni qo'llash qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Bu xulosa ilg'or pedagogik tadqiqotlar bilan ham mos keladi, masalan, Mishra va Koehler (2006), Ertmer (2005) va Tondeur va boshq. (2017) o'quvchilarning raqamli vositalar yordamida innovatsion metodlarni qo'llashdagi samaradorligini tasdiqlagan.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, raqamli pedagogik vositalar pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirishning faqat texnologik komponentini emas, balki didaktik va metodik qobiliyatlarni ham mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar va elektron resurslar o'qituvchilarning pedagogik refleksiya darajasini oshiradi, ya'ni o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, o'zini baholash va takomillashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Eksperiment natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning 92% i interaktiv darslar va raqamli vositalardan foydalangan holda o'z pedagogik mahoratini oshirishga yuqori motivatsiya hosil qilgan.

Bundan tashqari, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalardan samarali foydalanish o'qituvchining professional kompetensiyalarini integratsiyalashgan tarzda rivojlantirishga imkon beradi. Metodik va didaktik bilimlar bilan bir qatorda, texnologik savodxonlik va innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyati ham sezilarli darajada kuchayadi. Bu esa pedagogik amaliyotda yuqori darajadagi interaktivlik va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan ta'lim jarayonini ta'minlaydi. Shu bilan birga, raqamli pedagogik vositalar yordamida o'quv jarayonini diversifikatsiya qilish va baholash tizimini optimallashtirish bo'yicha ilg'or amaliyotlar shakllanadi, bu esa boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanishning asosiy sharti — bu o'qituvchilarning ularni tizimli va metodik jihatdan qo'llashga tayyorligi. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan maxsus treninglar, metodik qo'llanmalar va amaliy seminarlar muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalardan foydalanish faqat texnologik jihat bilan cheklanmasdan, pedagogik jarayonni optimallashtirish,

o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini qondirish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilishi kerak.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanishning nazariy va amaliy asoslarini tasdiqlaydi. Bu nafaqat pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirish, balki innovatsion pedagogik yondashuvlarni amaliyotga joriy etish, o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faoliyatini interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan qilish imkoniyatini beradi. Shu nuqtai nazardan, raqamli pedagogik vositalardan foydalanish bo‘yicha tizimli metodik strategiyalar ishlab chiqish va ularni boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayoniga integratsiyalash zarurati aniqlandi.

XULOSA. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahorat kompetentligini rivojlantirish jarayonida raqamli pedagogik vositalardan tizimli va metodik tarzda foydalanish yuqori samaradorlikka ega. Eksperimental ish davomida o‘qituvchilarning didaktik bilimlari, metodik ko‘nikmalari va texnologik savodxonligi sezilarli darajada oshgani kuzatildi, bu esa pedagogik faoliyatning sifatini va o‘quv jarayonining interaktivligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot shuningdek shuni ko‘rsatdiki, raqamli pedagogik vositalar nafaqat texnologik jihatdan, balki pedagogik refleksiya va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash qobiliyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. O‘qituvchilarning pedagogik kompetensiyalari integratsiyalashgan tarzda rivojlanadi: ular o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda dars jarayonini moslashtirish, interaktiv metodlarni qo‘llash va baholash tizimini optimallashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Shuni alohida ta’kidlash joizki, raqamli pedagogik vositalardan samarali foydalanish o‘qituvchilarning kasbiy motivatsiyasini oshiradi va ularni professional rivojlanishning doimiy jarayoni bilan shug‘ullanishga undaydi. Shu nuqtai nazardan, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash tizimida raqamli vositalardan foydalanish bo‘yicha tizimli metodik strategiyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish zarurati aniqlandi.

Umuman olganda, tadqiqot pedagogik nazariya va amaliyot o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni mustahkamlash, o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini raqamli vositalar orqali rivojlantirish va ta’lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida optimallashtirishning samarali mexanizmini aniqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash sifatini oshirish, ularning pedagogik kompetensiyalarini kengaytirish va raqamli texnologiyalardan pedagogik maqsadlarda samarali foydalanishni rag‘batlantirish uchun ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyatini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ertmer, P. A. (2005). *Teacher pedagogical beliefs: The final frontier in our quest for technology integration?* Educational Technology Research and Development, 53(4), 25–39.

2. Harris, J., Mishra, P., & Koehler, M. (2016). *Teachers' technological pedagogical content knowledge and learning activity types: Curriculum-based technology integration reframed*. Journal of Research on Technology in Education, 48(3), 229–243.
3. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). *Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge*. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.
4. Tondeur, J., van Braak, J., Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2017). *Understanding the relationship between teachers' pedagogical beliefs and technology use in education: A systematic review of qualitative evidence*. Educational Technology Research and Development, 65, 555–575.
5. Voogt, J., & Knezek, G. (2018). *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. Springer.
6. Zubizarreta, J. (2017). *The Learning Portfolio: Reflective Practice for Improving Student Learning*. Jossey-Bass.
7. Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). *What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)?* Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 9(1), 60–70.
8. Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). *Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect*. Journal of Research on Technology in Education, 42(3), 255–284.
9. UNESCO. (2013). *ICT in Education: A Curriculum for Schools and Teachers*. Paris: UNESCO Publishing.
10. Cuban, L. (2001). *Oversold and Underused: Computers in the Classroom*. Harvard University Press.